

BÀI 2. CÁC HỆ MẬT MÃ

Bùi Trọng Tùng,
Viện Công nghệ thông tin và Truyền thông,
Đại học Bách khoa Hà Nội

1

1

Nội dung

- Mật mã (cipher) là gì?
- Nguyên tắc chung của các hệ mật mã
- Hệ mật mã khóa đối xứng
- Hệ mật mã khóa bất đối xứng

2

2

1

1. MẬT MÃ LÀ GÌ?

Bùi Trọng Tùng,
Viện Công nghệ thông tin và Truyền thông,
Đại học Bách khoa Hà Nội

3

3

1.1. Khái niệm mật mã

- Mã hóa (code): biến đổi cách thức biểu diễn thông tin
- Mật mã (cipher): mã hóa để che giấu, giữ mật thông tin
- Mật mã học (cryptography): ngành khoa học nghiên cứu các phương pháp toán học để mã hóa giữ mật thông tin
- Thám mã (cryptoanalysis): nghiên cứu các phương pháp toán học để phá vỡ hệ mật mã
- Là công cụ hiệu quả giải quyết bài toán AT-ANTT
 - Nhưng không phải là công cụ vạn năng
- Trong học phần này, chỉ đề cập đến khái niệm cơ bản và cách thức sử dụng các phương pháp mật mã

4

4

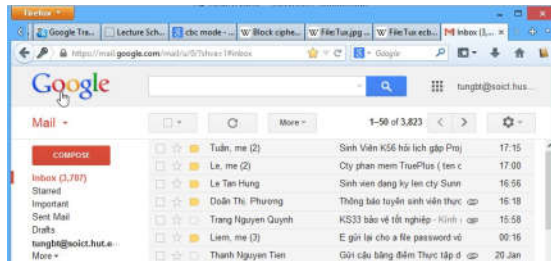
Truyền tin bí mật

- Bước 1: Trao đổi khóa
- Bước 2: Mã hóa dữ liệu

Google Mail

HTTPS

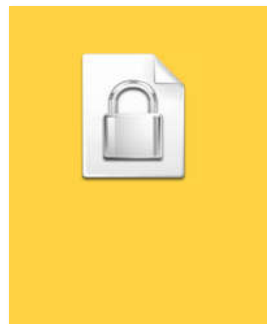
5

5

Lưu trữ thông tin mật

Alice

Thiết bị lưu trữ

Alice

Alice “hôm nay” truyền tin bí mật cho Alice “ngày mai”

6

6

3

Xây dựng mô hình (mật mã khóa đối xứng)

- Alice và Bob đã chia sẻ thông tin bí mật k gọi là khóa
- Alice cần gửi cho Bob một thông điệp m (bản rõ-plain text). Nội dung thông điệp cần giữ bí mật trước quan sát của Eve (kẻ tấn công, thám mã)

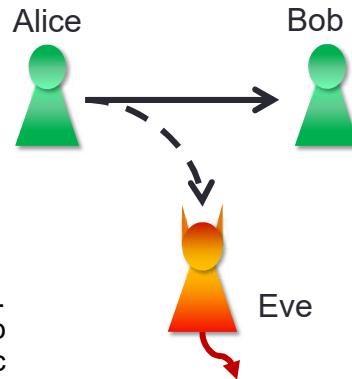
Mã hóa: $c = E(k, m)$

c : bản mã (cipher text)

- Alice gửi bản mã lên kênh truyền. Bob và Eve đều thu được thông điệp này. Chỉ có Bob giải mã để thu được bản rõ

Giải mã: $m = D(k, c)$

- Mật mã khóa đối xứng: dùng khóa k trong cả hai quá trình mã hóa và giải mã

7

7

Ứng dụng của mật mã

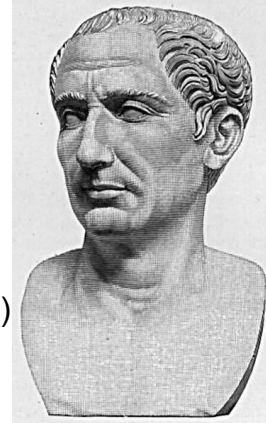
- Giữ bí mật cho thông tin,
- ...và không chỉ vậy...
- Chữ ký số(Digital Signature)
- Liên lạc ẩn danh (Anonymous Communication)
- Tiền ẩn danh (Anonymous digital cash)
- Bầu cử điện tử (E-voting)

8

8

Một ví dụ - Mật mã Caesar

- Julius Caesar đưa ra vào thế kỷ thứ 1 trước CN, sử dụng trong quân sự
- Ý tưởng: thay thế một ký tự (bản rõ) trong bảng chữ cái bằng ký tự (bản mật) đứng sau nó 3 (khóa) vị trí.
 - Sử dụng bảng chữ cái vòng
 - $A \rightarrow D, B \rightarrow E, C \rightarrow F, \dots, X \rightarrow A, Y \rightarrow B, Z \rightarrow C$
- Mô hình hóa bằng toán học (Mã dịch vòng)
 - Khóa $1 \leq k \leq 25$
 - Mã hóa: $c = (m + k) \bmod 26$
 - Giải mã: $m = (c - k) \bmod 26$
- Dễ dàng bị phá ngay cả khi K thay đổi các giá trị khác

Gaius Julius Caesar

9

9

Mật mã Caesar – Ví dụ

- Bảng thay thế

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J

- Bản tin gốc (Plaintext – Bản rõ): PARIS
- Bản mật (Ciphertext): sdulv
- Bản tin gốc: NEWYORK

10

10

5

Lịch sử của mật mã học(Đọc thêm)

- Năm 300 TCN, Euclid phát hiện ra số nguyên tố, thuật toán tìm UCLN của 2 số
- Mật mã Hy Lạp

- Năm 1640 ra đời định lý Fermat nhỏ:
$$a^{p-1} \equiv 1 \pmod{p} \quad \forall p \text{ là số nguyên tố}, 1 \leq a < p$$

 a^{p-1} và p là 2 số nguyên tố cùng nhau

11

11

Lịch sử của mật mã học

- Năm 1798, Gauss tiên đoán về sự quan trọng của việc phân tích hợp số thành các thừa số nguyên tố
- Năm 1874, William Stanley Jevons (Anh) đưa ra lời thách thức phân tích hợp số 8616460799.
 - Năm 1903 Derrick Lehmer (Mỹ) có đáp án

12

12

Lịch sử của mật mã học

- Năm 1917, Vernam cipher đưa ra ý tưởng mật mã one-time-pad sử dụng phép XOR nhưng chưa được chú ý
- Chiến tranh TG lần 1: sử dụng các biện pháp can nhiễu sóng radio khi trao đổi thông tin
- Chiến tranh thế giới lần 2: máy Enigma được quân phát xít sử dụng
 - Bị phá mã bởi lực lượng đồng minh

13

13

Lịch sử của mật mã học

- Năm 1945, Claude Shannon xuất bản sách “Communication Theory of Secrecy Systems”
- Năm 1949, Claude Shannon công bố lý thuyết Shannon về mật mã hoàn hảo
- Năm 1976 mật mã DES ra đời
- Tháng 11/1976 Diffie và Hellman công bố bài báo “New Directions in Cryptography” đặt nền móng cho hệ mật mã khóa bất đối xứng
- Năm 1977, Ron Rivest, Adi Shamir, Len Adleman giới thiệu mật mã RSA
 - Fun fact: Hai nhân vật Alice và Bob được giới thiệu

14

14

1.2. Một số nguyên lý chung của các hệ mật mã

- Hệ mật mã gồm $\{k, E, D\}$
- Làm cách nào để ngăn cản kẻ khác giải mã?
- Định luật Kerckhoffs: “Một hệ mật mã cần an toàn ngay cả khi mọi thông tin về hệ, trừ khóa bí mật, là công khai”
- Tại sao?

15

15

Hệ mật hoàn hảo

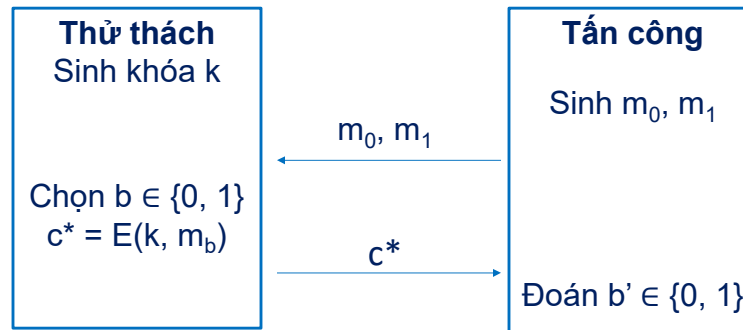
- **Định nghĩa:** Hệ mật là hoàn hảo khi và chỉ khi $\forall m$ và $\forall c$ mà $\Pr(C = c) > 0$: $\Pr(M = m \mid C = c) = \Pr(M = m)$
- **Bổ đề:** \forall cặp m_0, m_1 có độ dài như nhau, $\forall c$
$$\Pr(C = c \mid M = m_0) = \Pr(C = c \mid M = m_1)$$
- Bản mật hoàn toàn không chứa thông tin về bản rõ
- **Định lý:** Một hệ mật mã là hoàn hảo thì $\|K\| \geq \|M\|$

16

16

Hệ mật hoàn hảo

- Thử thách tấn công biết trước bản rõ (Known plaintext attack)

- Kẻ tấn công thắng nếu đoán đúng $b' = b$
- Hệ mật là hoàn hảo nếu với mọi thuật toán, xác suất kẻ tấn công đoán đúng là $P = \frac{1}{2} \rightarrow$ không thể phân biệt được bản rõ nào đã được mã hóa

17

17

Lý thuyết Shannon

- Định lý: Một hệ mật có $||M|| = ||K|| = ||C||$ là hoàn hảo khi và chỉ khi:
 - Xác suất xuất hiện của mọi giá trị khóa k là như nhau
 - Tồn tại duy nhất giá trị khóa k sao cho
$$c = E(k, m) \quad \forall m, \forall c$$
- Có thể chứng minh được rằng định lý trên đưa ra 2 yêu cầu cần cho một hệ mật hoàn hảo:
 - Kích thước khóa k bằng kích thước bản tin m
 - Khóa k chỉ được dùng 1 lần

18

18

An toàn theo tính toán

- Hệ mật hoàn hảo: Không có bất cứ thông tin về bản rõ (plaintext) nào bị lộ ngay cả khi kẻ tấn công có vô hạn tài nguyên tính toán.
 - Chi phí sử dụng hệ mật hoàn hảo là quá lớn hoặc không khả thi.
 - Thực tế, chỉ cần hệ mật mã yếu hơn, nhưng đủ mạnh để thỏa mãn đồng thời 2 điều kiện:
 - Chống lại được các phương pháp tấn công trong khoảng thời gian nào đó
 - Kẻ tấn công chỉ có thể thành công với xác suất không đáng kể
- Hệ mật an toàn theo tính toán

19

19

An toàn theo tính toán

- Định nghĩa 1: Hệ mật được gọi là an toàn theo tính toán với độ an toàn (t, ϵ) nếu kẻ tấn công thực hiện phá mã trong thời gian tối đa là t thì chỉ đạt được xác suất thành công tối đa là ϵ
- Ví dụ: Khóa có kích thước n , kẻ tấn công cần phải giải mã thử với 2^n giá trị khóa (Tấn công vét cạn). Giả sử rằng mỗi lần thử mất 1 chu kỳ CPU. Nếu $t = 100$ năm, $\epsilon = 2^{-60}$
 - CPU = 16 GHz → $n = ?$
 - CPU = 16×10^6 GHz → $n = ?$
- Tuy nhiên, ở góc độ lý thuyết, định nghĩa này không dùng cho chứng minh độ an toàn.

20

20

10

An toàn theo tính toán

- Định nghĩa 2: Một hệ mật được gọi là an toàn theo tính toán nếu với mọi thuật toán tấn công hiệu quả (độ phức tạp tính toán đa thức) thì xác suất thành công là ϵ không đáng kể
 - Thời gian tấn công: $t = \text{poly}(n)$
 - Xác suất tấn công: $\epsilon = f(n)$ sao cho ϵ nhỏ tùy ý $\forall n \geq N$.
 - Thực tế, xác suất không đáng kể: $\epsilon \leq 2^{-80}$
 - Xác suất đáng kể: $\epsilon \geq 2^{-30}$

21

21

Lý thuyết Shannon (tiếp)

- Độ dư thừa của ngôn ngữ: Sự xuất hiện của n ký tự cho phép đoán nhận đúng ký tự xuất hiện tiếp theo với xác suất p nào đó.
- Đối với thám mã: sử dụng phương pháp vét cạn, cần phải thu được tối thiểu u ký tự mật mã để tìm được chính xác khóa.
 u : khoảng cách unicity (unicity distance)
→ u càng lớn độ an toàn của hệ càng cao

22

22

Lý thuyết Shannon (tiếp)

- Tính toán khoảng cách unicity

$$u = \frac{l_k H(k)}{H(c) - H(m)}$$

l_k : Kích thước khóa

$H(k)$, $H(m)$, $H(c)$: entropy của ký tự. Ví dụ

$H(m) = -\sum p(m_i) \times \log_2(p(m_i))$: entropy của ký tự bản rõ

$p(m_i)$: xác suất xuất hiện của ký tự trong không gian bản rõ

- Nếu khóa và bản mật xuất hiện hoàn toàn ngẫu nhiên, và chung bảng chữ cái:

$$u = \frac{l_k \log_2(N)}{\log_2(N) - H(m)}$$

N : số ký tự của bảng chữ cái

- Làm thế nào để tăng độ an toàn khi sử dụng mật mã?

23

23

Thông tin tham khảo – Kích thước khóa

- Khóa có kích thước bao nhiêu?
 - Mật mã được coi là an toàn khi phương pháp vét cạn (brute-force) là cách nhanh nhất để bẻ khóa
 - Mục tiêu: giảm thiểu nguy cơ bị tấn công vét cạn (đạt độ an toàn theo tính toán)
 - Bạn nghe ở đâu đó, “dễ dàng” bẻ khóa mật mã DES có kích thước khóa 56 bit?
 - Năm 1998, hệ thống phá mã EFF DES (trị giá 250K\$) bẻ khóa DES trong khoảng 1 ngày
 - Năm 2006, hệ thống phá mã COPACOBANA (trị giá 10K\$) bẻ khóa DES trong 6,4 ngày
- Sử dụng định luật Moore để tính thời gian bẻ khóa trong năm 2020 với chi phí 10K\$?

24

24

Thông tin tham khảo – Kích thước khóa

- Chi phí để bẻ khóa DES (năm 2006)
 - 56 bit: \$10.000
 - 87 bit: \$100.000.000.000 (thời gian bẻ khóa không đổi)
- Cần giữ thông tin mật trong bao lâu khi hệ thống phá mã là COPACOBANA? (năm 2006)
 - 56 bit: 6.4 ngày
 - 128 bit: ?
- Tham khảo kích thước khóa nên sử dụng trong tương lai tại địa chỉ
http://csrc.nist.gov/groups/ST/toolkit/key_management.html

25

25

Thông tin tham khảo – Kích thước khóa

Date	Minimum of Strength	Symmetric Algorithms	Factoring Modulus	Discrete Logarithm Key Group		Elliptic Curve	Hash (A)	Hash (B)
2010 (Legacy)	80	2TDEA*	1024	160	1024	160	SHA-1** SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512	SHA-1 SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
2011 - 2030	112	3TDEA	2048	224	2048	224	SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512	SHA-1 SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
> 2030	128	AES-128	3072	256	3072	256	SHA-256 SHA-384 SHA-512	SHA-1 SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
>> 2030	192	AES-192	7680	384	7680	384	SHA-384 SHA-512	SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
>>> 2030	256	AES-256	15360	512	15360	512	SHA-512	SHA-256 SHA-384 SHA-512

<http://www.keylength.com>

26

26

13

2. Hệ mật mã khóa đối xứng

- Symmetric cryptography, Secret-key cryptography: sử dụng cùng một khóa khi mã hóa và giải mã.
- Được phát triển từ rất sớm
- Thuật toán mã hóa: phối hợp các toán tử
 - Thay thế
 - Đổi chỗ (hoán vị)
 - XOR
- Tốc độ thực hiện các thuật toán nhanh, có thể thực hiện bằng dễ dàng bằng phần cứng
- Một số hệ mật mã khóa đối xứng hiện đại: DES, 2DES, 3DES, AES, RC4, RC5

27

27

2.1. Sơ đồ nguyên lý

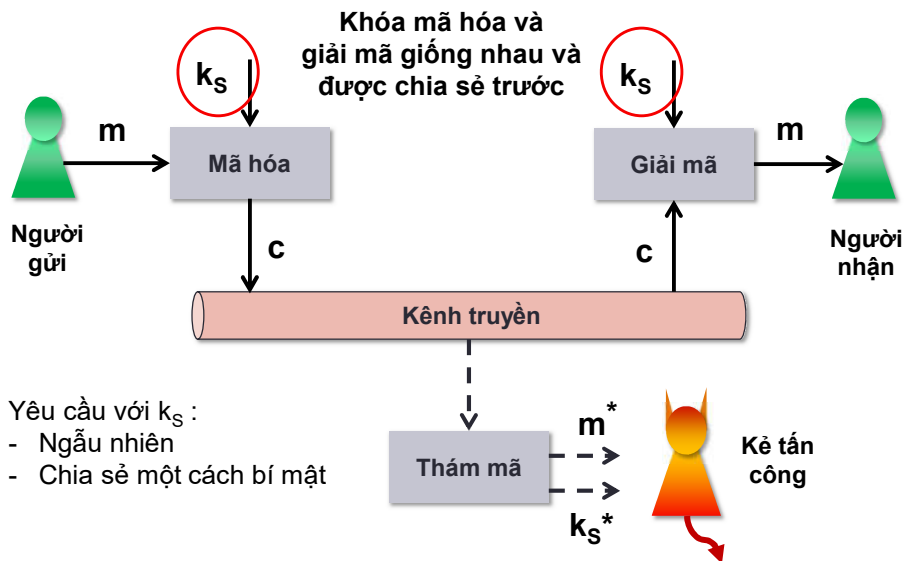
Hệ mật mã gồm:

- Bản rõ (plaintext-m): thông tin không được che dấu
- Bản mật (ciphertext-c): thông tin được che dấu
- Khóa (key- k_S): giá trị đã được chia sẻ bí mật
- Mã hóa (encrypt-E): $c = E(k_S, m)$
 - E là hàm ngẫu nhiên
- Giải mã (decrypt): $m = D(k_S, c)$
 - D là hàm xác định
- Tính đúng đắn $D(k_S, E(k_S, m)) = m$

28

28

Sơ đồ chung

29

29

Thăm mã

- Nhắc lại định luật Kerckhoffs “Một hệ mật mã cần an toàn ngay cả khi mọi thông tin về hệ, trừ khóa bí mật, là công khai”
 - Kẻ thám mã đã biết giải thuật sinh khóa, mã hóa, giải mã
- Tấn công chỉ biết bản mật:
 - Kẻ thám mã có các bản mật (ciphertext-only attack)
 - Phương pháp phá mã: thử tất cả các tổ hợp khóa có thể để tìm ra tổ hợp khóa thích hợp. Trong trường hợp không gian khóa lớn thì phương pháp này không thực hiện được.
 - Đối phương cần phải phân tích văn bản mật, thực hiện các kiểm nghiệm thống kê để giảm số lượng trường hợp cần thử.

30

30

Tấn công biết trước bản rõ

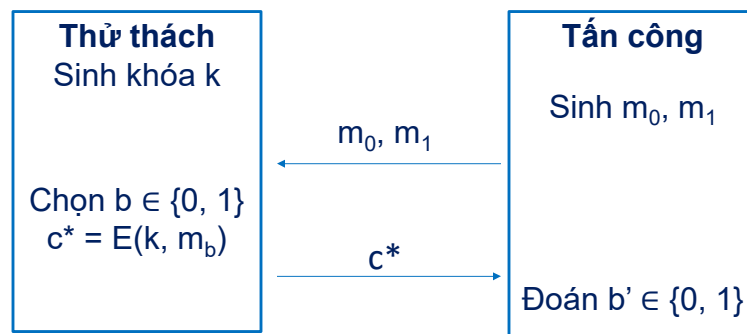
- Kẻ tấn công đã có các cặp bản tin (m_i, c_i)
- Phương thức tấn công:
 - Vết cặn
 - Phân tích để đoán giá trị khóa

31

31

Thăm mã (tiếp)

- Tấn công biết trước bản rõ (KPA: Known-Plaintext Attack)

- Hệ mật chống lại được tấn công KPA (độ an toàn IND-KPA) nếu với mọi thuật toán tấn công hiệu quả thì $P(b' = b) \leq \frac{1}{2} + \epsilon$

32

32

Tấn công chọn trước bản rõ

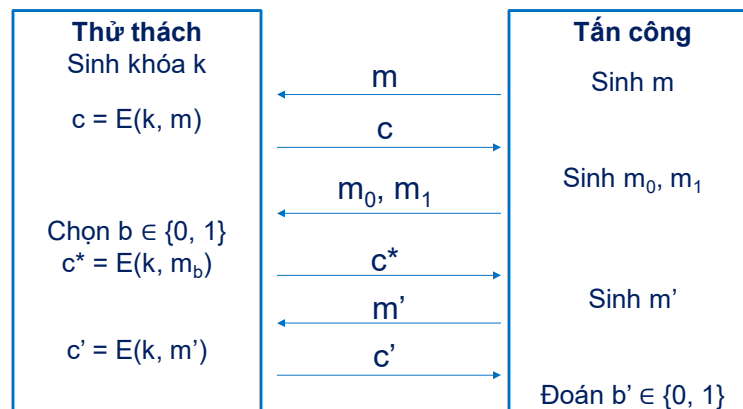
- Kẻ tấn công có quyền truy cập không hạn chế vào hệ mã hóa.
- Kẻ tấn công lựa chọn một số bản rõ (plaintext) theo ý muốn để mã hóa \rightarrow nhận được các bản mã tương ứng
- Dựa vào các bản mã nhận được thì kẻ tấn công đoán nhận bản tin gốc mà các bên truyền đi / hoặc đoán giá trị khóa

33

33

Thăm mã (tiếp)

- Tấn công chọn trước bản rõ (CPA: Chosen-Plaintext Attack)

- Hệ mật chống lại được tấn công CPA (độ an toàn IND-CPA) nếu với mọi thuật toán tấn công hiệu quả thì $P(b' = b) \leq \frac{1}{2} + \epsilon$

34

34

Tấn công chọn trước bản mật

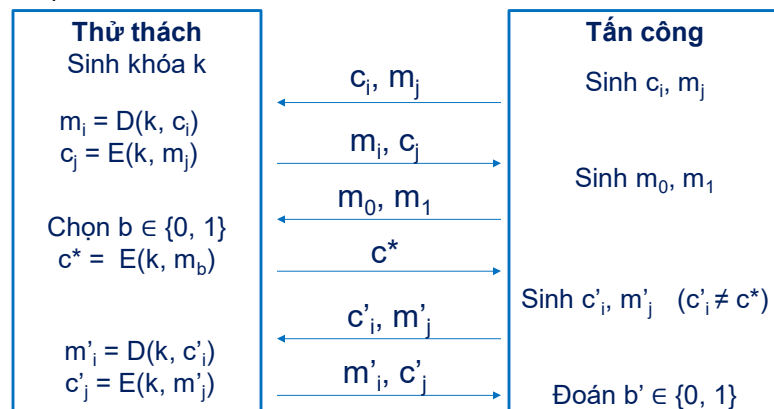
- Tương tự tấn công tấn công CPA, nhưng kẻ tấn công có nhiều quyền hơn
- Kẻ tấn công có thêm quyền truy cập tùy ý vào hệ giải mã
- Kẻ tấn công có thể lựa chọn không giới hạn bản mã c và nhận được bản rõ tương ứng

35

35

Thăm mã (tiếp)

- Tấn công chọn trước bản mật (CCA: Chosen-Ciphertext Attack)

- Hệ mật chống lại được tấn công CCA (độ an toàn IND-CCA) nếu với mọi thuật toán tấn công hiệu quả thì $P(b' = b) \leq \frac{1}{2} + \epsilon$

36

36

18

Tổng kết - Các phương pháp thám mã

- $COA < KPA < CPA < CCA$

37

37

2.2. MẬT MÃ CỔ ĐIỂN

38

38

Mật mã thay thế(Substitution cipher)

- Một/một mẫu ký tự được thay thế bằng một/một mẫu ký tự khác.
- Mật mã Ceasar
- Mật mã dịch vòng (Shift Cipher): mã từng ký tự
 - Khóa: $1 \leq k \leq 25$
 - Mã hóa: $c = (m + k) \bmod 26$
 - Giải mã: $m = (c - k) \bmod 26$

39

39

Mật mã thay thế(Substitution cipher)

- Mật mã Vigenere: mã 1 khối ký tự

$k =$ C R Y P T O C R Y P T O C R Y P T (+ mod 26)

$m =$ W H A T A N I C E D A Y T O D A Y

$c =$ Z Z Z J U C | L U D T U N | W G C Q S

- Tổng quát:
 - Mã hóa: $c[i] = (m[i] + k[i \bmod \text{len}_k]) \bmod 26$
 - Giải mã: $m[i] = (c[i] - k[i \bmod \text{len}_k]) \bmod 26$
 - len_k : Số ký tự của khóa

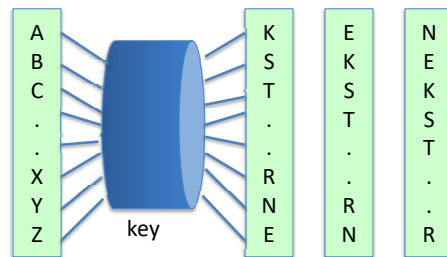
40

40

20

Mật mã thay thế(Substitution cipher)

- Máy rotor (Rotor machine)

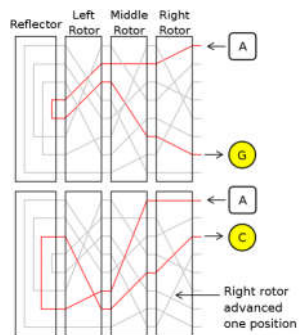
Hebern machine

41

41

Mật mã thay thế(Substitution cipher)

- Máy rotor (Rotor machine)

Số lượng khóa?

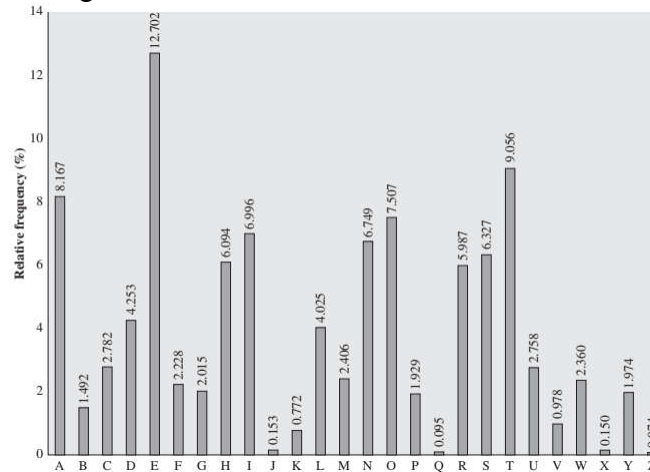
Enigma

42

42

Phá mã hệ mật mã thay thế(Đọc thêm)

- Chỉ có bản mã: Dựa trên phương pháp thống kê
- Ví dụ: tiếng Anh

43

43

Thuộc tính thống kê của tiếng Anh

- Phân nhóm ký tự theo tần suất
 - I e
 - II t,a,o,i,n,s,h,r
 - III d,l
 - IV c,u,m,w,f,g,y,p,b
 - V v,k,j,x,q,z
- Một vài mẫu ký tự có tần suất xuất hiện cao
 - Bigrams: th, he, in, an, re, ed, on, es, st, en at, to
 - Trigrams: the, ing, and, hex, ent, tha, nth, was, eth, for, dth

44

44

Ví dụ: Phá mã dịch vòng

```
YKHLBA JCZ SVIJ JZB TZVHI JCZ VHJ DR IZXKHLBA VSS
RDHEI DR YVJV LBXSKYLBA YLALJVS IFZZXC CVI
LEFHDNZY EVBLRDSY JCZ FHLEVHT HZVIDB RDH JCLI CVI
WZZB JCZ VYNZBJ DR ELXHDZSZXJHDBLXI JCZ XDEFSZQLJT
DR JCZ RKBXJLDBI JCVJ XVB BDP WZ FZHRDHEZY WT JCZ
EVXCLBZ CVI HLIZB YHVEVJLXVSST VI V HXXIKSJ DR
JCLI HZXZBJ YZNZDFEZBJ LB JZXCBDSDAT EVBT DR JCZ
XLFCZH ITIJZEIJCVJ PZH Z DBXZ XDBILYXHZYIZKHZ
VHZBDP WHZVMVWSZ
```

45

45

Ví dụ: Phá mã dịch vòng

Ký tự:	A	B	C	D	E	F	G
Tần suất:	5	24	19	23	12	7	0
Ký tự:	H	I	J	K	L	M	N
Tần suất:	24	21	29	6	21	1	3
Ký tự:	O	P	Q	R	S	T	U
Tần suất:	0	3	1	11	14	8	0
Ký tự:	V	W	X	Y	Z		
Tần suất:	27	5	17	12	45		

$Z \rightarrow e$

$f_J=29, f_V=27$

$f_{JCZ}=8 \rightarrow \text{'the'}$

$\Rightarrow J \rightarrow t, C \rightarrow h$

V đứng riêng: $V \rightarrow a$

Nhóm: $\{J, V, B, H, D, I, L, C\} \rightarrow \{t, a, o, i, n, s, h, r\}$

t a h

$JZB \rightarrow te? \{teo, tei, ten, tes, ter\}: B \rightarrow n$

46

46

23

Ví dụ: Phá mã dịch vòng (tiếp)

YKHLnA the SaIt ten TeaHI the aHt DR IeXKHLnA aSS
RDHEI DR Yata LnXSKYLnA YLALtaS IFeeXh haI
LEFHDNeY EanLRDSY the FHLEaHT HeaIDn RDH thLI haI
Ween the aYNent DR ELXHDeSeXtHDnLXI the XDEFSeQLtT
DR the RKnXtLDnI that Xan nDP We FeHRDHEeY WT the
EaXhLne haI HLIen YHaEatLXaSST **aI** a HXXIKSt DR
thLI HeXent YeNeXDFEent Ln teXhnDSDAT EanT DR the
XLfHeH ITiteEIthat PeHe DnXe XDnILYXHeYIeKHe
aHenDP WheaMaWSe

Nhóm: {J, V, B, H, D, I, L, C} \rightarrow {t, a, o, i, n, s, h, r}
 $\begin{matrix} & t & a & n & & h \\ aI & \rightarrow & a? & \{ao, ai, as, ar\}: & I & \rightarrow & s \end{matrix}$

47

47

Ví dụ: Phá mã dịch vòng (tiếp)

YKHLnA the Sast ten TeaHs the aHt DR seXKHLnA aSS
RDHEs DR Yata LnXSKYLnA YLALtaS sFeeXh has
LEFHDNeY EanLRDSY the FHLEaHT HeasDn RDH thLs has
Ween the aYNent DR ELXHDeSeXtHDnLXs the XDEFSeQLtT
DR the RKnXtLDns that Xan nDP We FeHRDHEeY WT the
EaXhLne has HLsen YHaEatLXaSST as a HXXsKSt DR
thLs HeXent YeNeXDFEent Ln teXhnDSDAT EanT DR the
XLfHeH sTsteEstthat PeHe DnXe XDnsLYXHeYseKHe
aHenDP WheaMaWSe

Nhóm: {J, V, B, H, D, I, L, C} \rightarrow {t, a, o, i, n, s, h, r}
 $\begin{matrix} & t & a & n & & s & & h \\ Rút\ gọn: & \{H, D, L\} & \rightarrow & \{o, i, r\} \\ thLs = th?s & \{thos, this, thrs\}: & L & \rightarrow & i \end{matrix}$

48

48

Ví dụ: Phá mã dịch vòng (tiếp)

YKHinA the Sast ten TeaHs the **aHt** DR seXKHinA aSS
RDHEs DR Yata inXSKYinA YiAitaS sFeeXh has
iEFHDNeY EaniRDSY the FHiEaHT HeasDn RDH this has
Ween the aYNent DR EiXHDDeSeXtHDniXs the XDEFSeQitt
DR the RKnXtiDns that Xan nDP We FeHRDHEeY WT the
EaXhine has **Hisen** YHaEatiXaSST as a HXXsKSt DR
this HeXent YeNeXDFEent in teXhnDSDAT EanT DR the
XiFheH sTsteEsthat PeHe DnXe XDnsiYXHeYseKHe
aHenDP WheaMaWSe

Nhóm: {H, D} \rightarrow {o, r}

aHt = a?t {aot, art}: H \rightarrow r, D \rightarrow o

49

49

Ví dụ: Phá mã dịch vòng (tiếp)

YKrinA the Sast ten Tears the art oR seXKrinA aSS
RorEs oR Yata inXSKYinA YiAitaS sFeeXh has
iEFroNeY EaniRoSY the FriEarT **reason Ror this has**
Ween the aYNent oR EiXroeSeXtroniXs the XoEFSeQitt
oR the RKnXtions that Xan noP We FerRorEeY WT the
EaXhine has risen YraEatiXaSST as a rXXsKSt oR
this reXent YeNeXoFEent in teXhnoSoAT EanT oR the
XiFher sTsteEsthat Pere onXe XonsiYXreYseKre
arenOP WreaMaWSe

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
	n	h	o					r	s	t		i									a				c

reason Ror this has Ween \rightarrow reason for this has been

this reXent \rightarrow this recent

R \rightarrow f, W \rightarrow b, X \rightarrow c

50

50

25

Ví dụ: Phá mã dịch vòng (tiếp)

YKrinA the Sast ten Tears the art of secKrinA aSS
forEs of Yata incSKYinA YiAitaS sFeech has
iEFroNeY EanifoSY the FriEarT reason for this has
been the aYNent of EicroeSectronics the coEFSeQitT
of the fKnctions that can noP be FerforEeY bT the
Eachine has risen YraEaticaSST as a rccsKSt of
this recent YeNecoFEent in technoSoAT EanT of the
ciFher sTsteEsthat Pere once consiYcreYseKre
arenoP breaMabSe

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
	n	h	o				r	s	t		i					f				a	b	c		e	

of the fKnctions → of the functions

of the ciFher → of the cipher

K → u, F → p

51

51

2.3. MẬT MÃ HIỆN ĐẠI

52

52

Mật mã one-time-pad (OTP)

- Vernam (1917)

Key:

0	1	0	1	1	1	0	0	1	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Plaintext:

1	1	0	0	0	1	1	0	0	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

 \oplus

Ciphertext:

1	0	0	1	1	0	1	0	1	0
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

- Kích thước của khóa bằng kích thước của bản rõ
- Khóa chỉ dùng 1 lần
- Shannon : mật mã OTP là hệ mật hoàn hảo.

53

53

Mật mã OTP

- Nếu khóa được dùng nhiều hơn 1 lần \rightarrow mật mã two-time-pad không còn an toàn

$$c_1 \leftarrow m_1 \oplus k$$

$$c_2 \leftarrow m_2 \oplus k$$

Nếu kẻ tấn công có được bản mã:

$$c_1 \oplus c_2 \rightarrow m_1 \oplus m_2$$

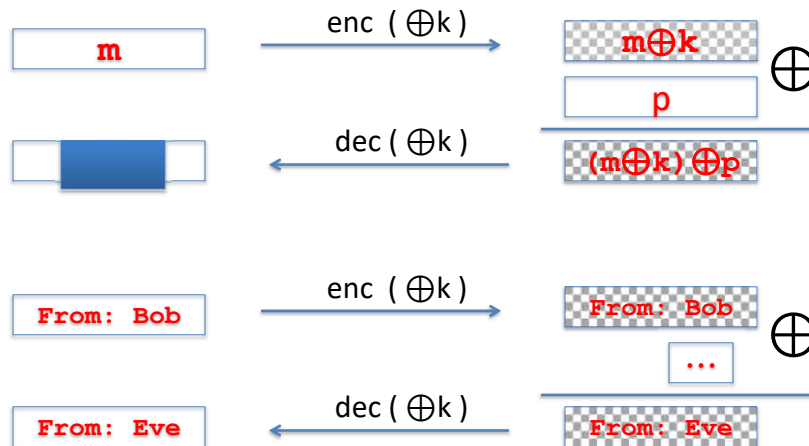
Nếu kích thước bản tin đủ dài

$$m_1 \oplus m_2 \rightarrow m_1, m_2$$

54

54

Tấn công vào tính toàn vẹn của OTP

55

55

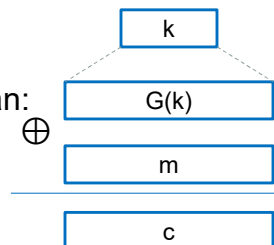
Mật mã dòng (Stream Cipher)

- Xử lý văn bản rõ theo dòng byte, thời gian thực
 - RC4 (900 Mbps), SEAL (2400 Mbps), RC5(450 Mbps)
- Phù hợp với các hệ thống truyền dữ liệu thời gian thực trên môi trường mạng máy tính
- An toàn nếu khóa chỉ dùng 1 lần (one-time-pad)
- Trên thực tế, sử dụng hàm sinh khóa giả ngẫu nhiên (PRG - Pseudo Random Generator)

$$G: K \rightarrow \{0, 1\}^n \text{ (len}(K) \ll n)$$

Hàm PRG phải có tính không thể tiên đoán:

Với mọi thuật toán hiệu quả, nếu đã biết i bit đầu tiên thì xác suất đoán đúng bit thứ $i + 1$ là $\leq \frac{1}{2} + \epsilon$

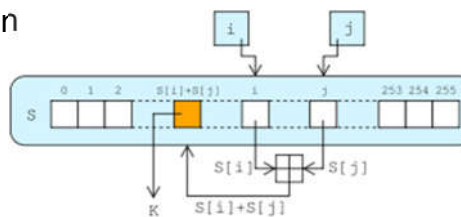

56

56

Mã RC4 (Rivest Cipher 4)

- Rivest Cipher 4: ra đời năm 1987
- Kích thước khóa: 40 hoặc 128 bit
- Hoạt động: gồm 2 thuật toán chính
 - Key-scheduling algorithm (KSA): mở rộng khóa mã hóa thành 1 giá trị S có kích thước 256 byte
 - Pseudo-random generation algorithm (PRGA): lựa chọn 1 byte K từ S để XOR 1 byte thông điệp
- Hiện không còn an toàn

57

57

Mã eStream

- Phương pháp mật mã dòng mới nhất được thiết kế để thay thế cho các phương pháp mã dòng cũ
- Hiện đang được phát triển, chưa công bố thành tiêu chuẩn
- Hàm sinh khóa giả ngẫu nhiên:

$$\text{PRG}: \{0, 1\}^s \times R \rightarrow \{0, 1\}^n$$

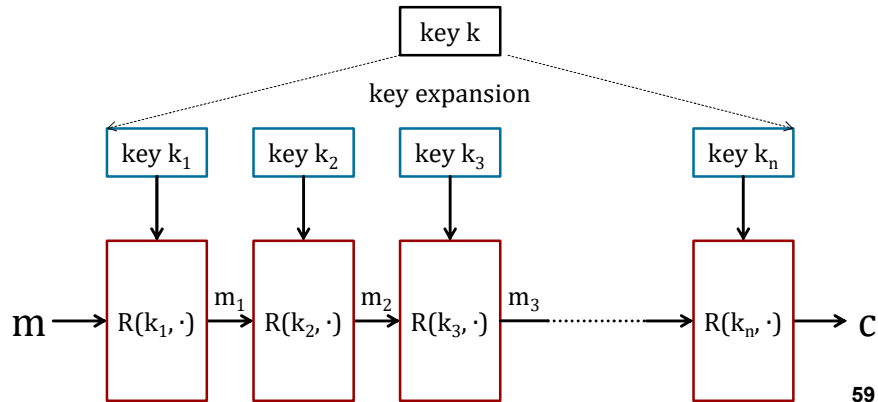
R: giá trị chỉ dùng 1 lần, không lặp lại
- Mã hóa: $E(k, m; r) = m \oplus \text{PRG}(k; r)$
- Ví dụ: Salsa20 có $s = 128$ hoặc 256 bit, R có kích thước 64 bit

58

58

Mật mã khối (Block Cipher)

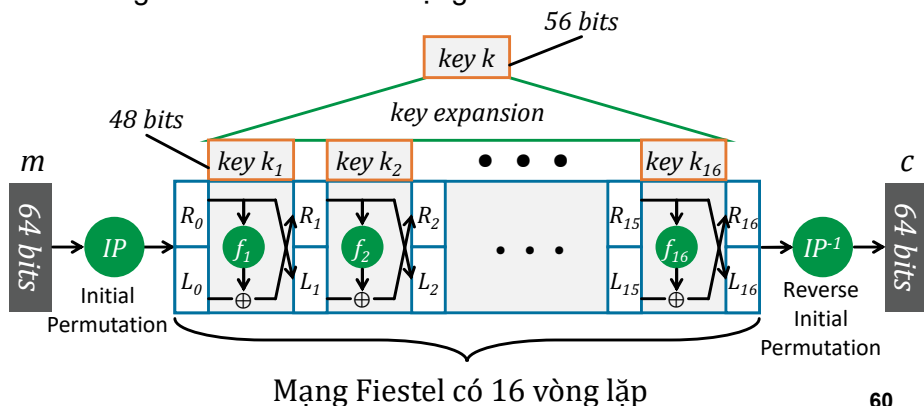
- Xử lý khối dữ liệu có kích thước cố định
- Khóa có kích thước cố định
- Nguyên lý chung: sử dụng các hàm lặp $R(k_i, \cdot)$

59

Mật mã DES - Data Encryption Standard

- Kích thước khóa: 56 bit
- Kích thước khối dữ liệu: 64 bit
- Giải mã giống mã hóa nhưng đảo ngược thứ tự dùng khóa
- Không còn an toàn để sử dụng

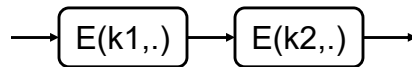

60

60

Cải tiến DES

- DES trở nên không an toàn do kích thước khóa ngắn
- 2DES: Sử dụng 2 khóa DES (k_1, k_2) = 112 bit

➤ Tuy nhiên, 2DES không an toàn hơn đáng kể so với DES vì có thể bị tấn công meet-in-the-middle

- 3DES:

➤ Sử dụng 2 khóa DES: $E(k_1,.) \rightarrow D(k_2,.) \rightarrow E(k_1,.)$

➤ Sử dụng 3 khóa DES: $E(k_1,.) \rightarrow D(k_2,.) \rightarrow E(k_3,.)$

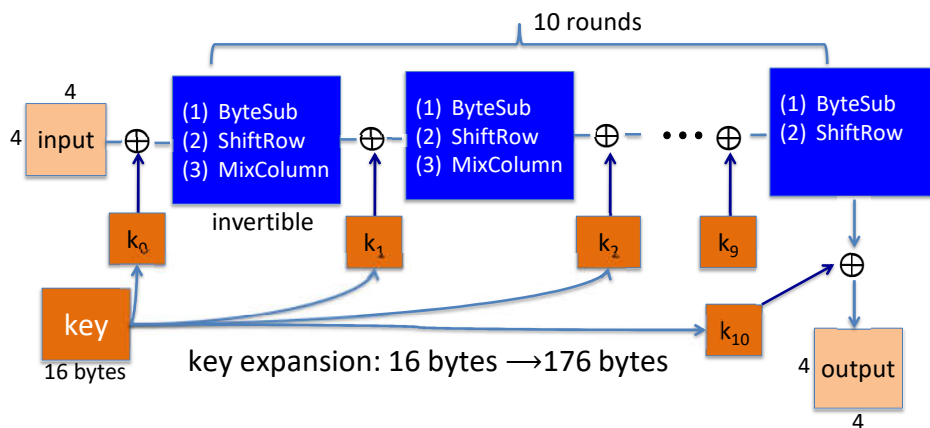
➤ Sử dụng 3 khóa không an toàn hơn so với sử dụng 2 khóa

61

61

Mật mã AES – Advanced Encryption Standard

- Kích thước khóa: 128, 192, 256 bit
- Kích thước khối: 128 bit
- Số vòng lặp: 10, 12, 14 theo kích thước khóa

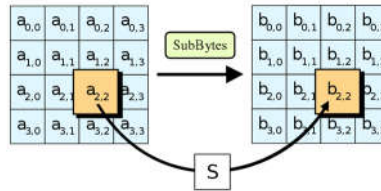

62

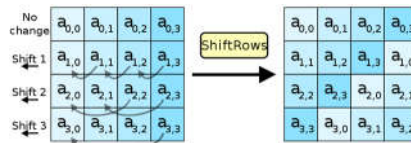
62

AES – Hàm lặp (Tham khảo)

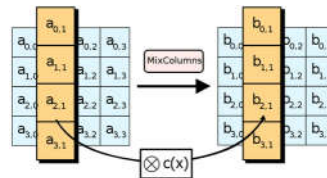
- **ByteSub:**

- **ShiftRows:**

- **MixColumns:**

63

63

Các chế độ mã khối

- Electronic Code Book (ECB): Mã từ điển

Plain text:

		m_1			m_2			...			
--	--	-------	--	--	-------	--	--	-----	--	--	--

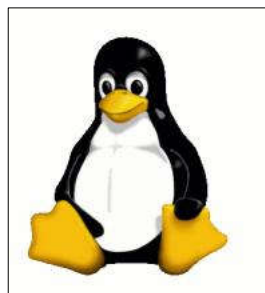

Cipher text:

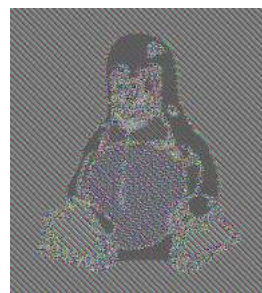
		c_1			c_2			...			
--	--	-------	--	--	-------	--	--	-----	--	--	--

- Hạn chế: ECB không chống lại được tấn công KPA

ECB

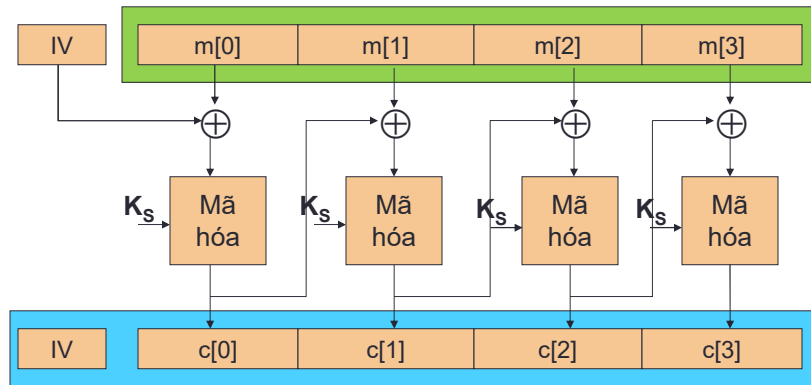

64

64

Chế độ CBC - Cipher Block Chaining

- Chế độ mã móc xích

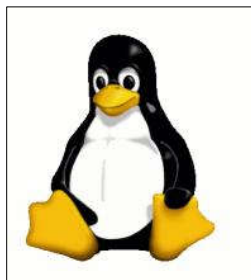

CBC chống lại được tấn công CPA nếu IV (Initial Vector) ngẫu nhiên

65

65

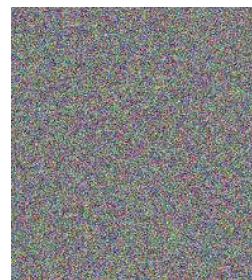
CBC – So sánh với ECB

Ảnh gốc

Mã hóa ở chế độ ECB

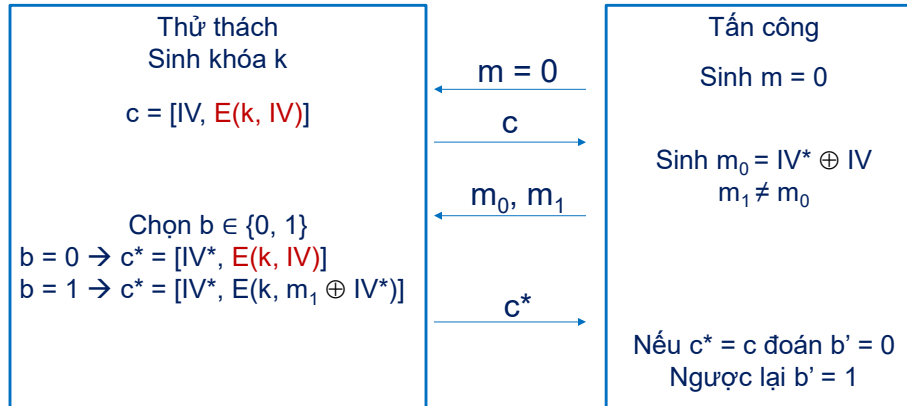
Mã hóa ở chế độ CBC

66

66

Tấn công CPA khi đoán được IV

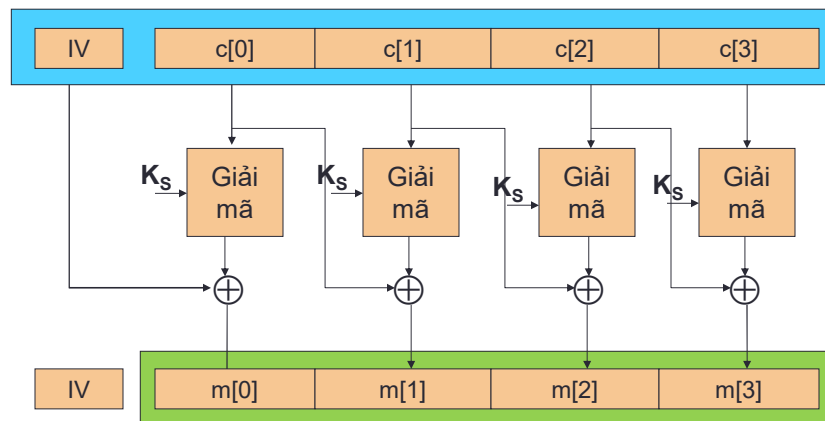
- Giả sử kẻ tấn công đoán được giá trị IV^*

67

67

CBC – Giải mã

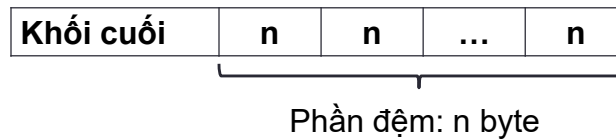

68

68

CBC Padding

- Khi kích thước bản tin gốc không chia hết cho một khối:
 - $r = \text{Len}(\text{message}) \bmod \text{Len}(\text{block})$
 - Phần đệm có kích thước $\text{Len}(\text{block}) - r$
- Khi kích thước bản tin gốc chia hết cho 1 khối: thêm phần đệm có kích thước là 1 khối
- Giá trị phần đệm khác nhau với mỗi chuẩn
 - Không dùng chuỗi bit 0 để làm phần đệm
- Chuẩn PKCS#7: Nếu cần đệm n byte thì dùng phần đệm là chuỗi byte có giá trị mỗi byte là n

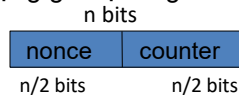

69

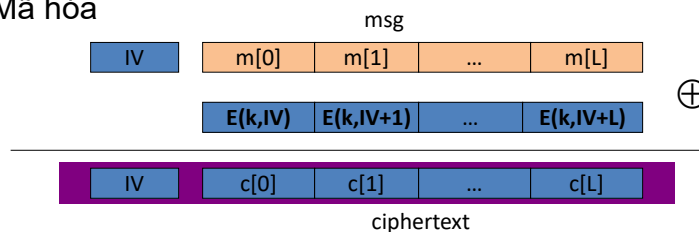
69

Chế độ CTR – Counter Mode

- Initial Vector: 2 phương pháp sử dụng
 - Giá trị ngẫu nhiên
 - Sử dụng giá trị dùng 1 lần (nonce): counter = 0

- Mã hóa

Nếu IV lặp lại, chế độ CTR không an toàn

70

70

Độ an toàn của các chế độ mã

- Khóa được dùng nhiều lần → giảm độ an toàn
- Nếu gọi:
 - q : số bản tin được mã hóa cùng với khóa không đổi
 - L : số khối dữ liệu có trong bản tin dài nhất
 - $|X|$: Số lượng giá trị có thể của 1 khối dữ liệu
- Chế độ CBC an toàn trước tấn công CPA khi $q^2 \cdot L^2 \ll |X|$
- Chế độ CTR an toàn trước tấn công CPA khi $q^2 \cdot L \ll |X|$
- Để xác suất tấn công là không đáng kể ($\leq 2^{-80}$) thì sau bao nhiêu khối phải đổi khóa?
- Tất cả các chế độ mã đã đề cập không an toàn trước tấn công CCA

71

71

Tấn công vào mật mã khối

- Tấn công vét cạn (Exhaustive Search): Kẻ tấn công thử mọi giá trị khóa k khi có được một vài cặp (m_i, c_i)
 - DES: Với 2 cặp, xác suất tìm được đúng khóa k là $\sim 1 - 1/2^{71}$ với thời gian vét cạn 2^{56} giá trị
 - AES-128: Với 2 cặp, xác suất tìm được đúng khóa k là $\sim 1 - 1/2^{128}$ với thời gian vét cạn 2^{128} giá trị
 - Sử dụng tính toán lượng tử: thời gian vét cạn còn $T^{1/2}$ → sử dụng AES-256

1976	DES adopted as federal standard		
1997	Distributed search	3 months	
1998	EFF deep crack	3 days	\$250,000
1999	Distributed search	22 hours	
2006	COPACOBANA (120 FPGAs)	7 days	\$10,000

72

72

Tấn công vào mật mã khối

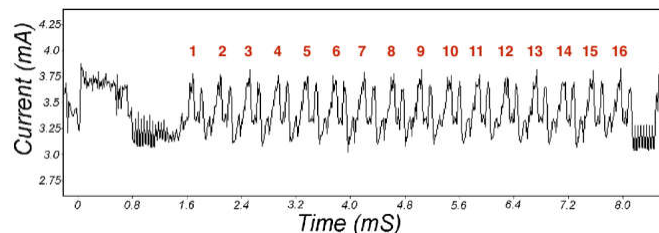
- Tấn công vét cạn (Exhaustive Search): Kẻ tấn công thử mọi giá trị khóa k khi có được một vài cặp (m_i, c_i)
 - DES: Với 2 cặp, xác suất tìm được đúng khóa k là $\sim 1 - 1/2^{71}$ với thời gian vét cạn 2^{56} giá trị
 - AES-128: Với 2 cặp, xác suất tìm được đúng khóa k là $\sim 1 - 1/2^{128}$ với thời gian vét cạn 2^{128} giá trị
 - Sử dụng tính toán lượng tử: thời gian vét cạn còn $T^{1/2} \rightarrow$ sử dụng AES-256
- Tấn công tuyến tính (Linear Attack): Kẻ tấn công tính toán khóa k khi có rất nhiều cặp (m_i, c_i)
 - DES: Với 2^{42} cặp có thể tìm thấy khóa K trong thời gian 2^{43}
 - AES-256: Với 2^{99} cặp có thể tìm thấy khóa K trong thời gian 2^{99}

73

73

Tấn công vào mật mã khối

- Tấn công kênh bên (side-channel attack): phán đoán giá trị các bit khóa bằng cách ước lượng thời gian, lượng điện năng tiêu thụ, bức xạ điện từ... khi mã hóa, giải mã
 - Ví dụ: phương pháp tấn công DES của Kocher và Jaffe năm 1998

- Tấn công dựa vào lỗi (Fault attacks): lỗi xảy ra ở vòng lặp cuối cùng sẽ làm lộ thông tin về khóa

74

74

2.4. Những hạn chế của mật mã khóa đối xứng

- Cần kênh mật để chia sẻ khóa bí mật giữa các bên
 - Làm sao để chia sẻ một cách an toàn cho lần đầu tiên
- Quá trình trao đổi khóa, dữ liệu đòi hỏi cả 2 bên đều online
 - Giải pháp sử dụng bên thứ 3 tin cậy (trusted 3rd party) có giải quyết được vấn đề?
- Số lượng khóa lớn: $n(n-1)/2$
- Không dễ dàng để xác thực thông tin quảng bá (Chúng ta sẽ quay trở lại vấn đề này trong những bài sau)

75

75

3. Hệ mật mã khóa bất đối xứng

- Asymmetric key cryptography, Public key cryptography
- Sử dụng một cặp khóa:
 - Khóa công khai k_U : Công bố cho tất cả cùng biết
 - Khóa cá nhân k_R : Chỉ chủ sở hữu biết, giữ bí mật
 - Mã hóa bằng khóa này thì giải mã bằng khóa còn lại.
- Cơ sở an toàn: Dựa trên một số bài toán không có lời giải trong thời gian đa thức
 - Ví dụ: Phân tích một số thành thừa số nguyên tố
- Các thuật toán dựa trên các hàm toán học
- Một số hệ mật mã khóa công khai: RSA, El-Gamal, Elliptic Curve Cipher (ECC)

76

76

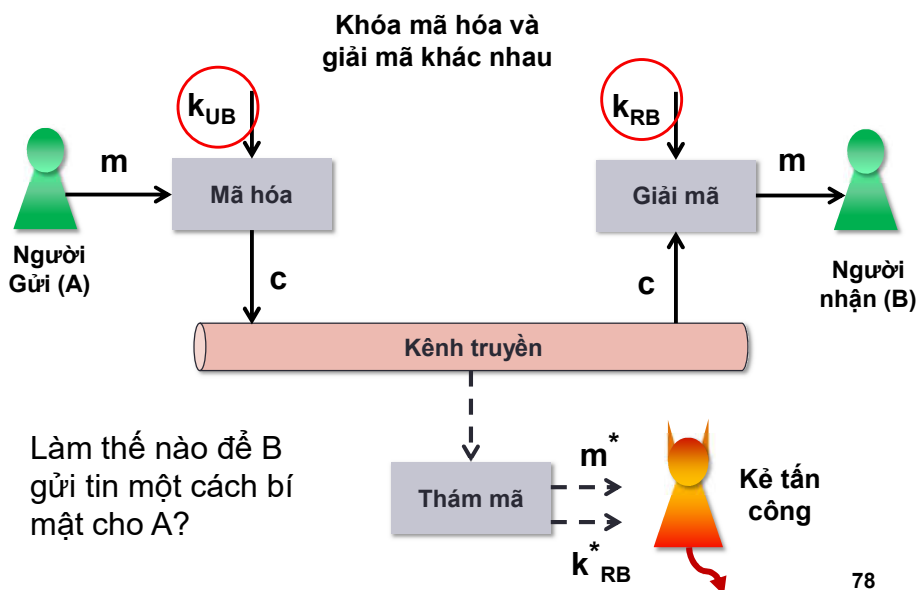
Sơ đồ nguyên lý

- Hệ mật mã gồm:
 - Bản rõ (plaintext-m): thông tin không được che dấu
 - Bản mật (ciphertext-c): thông tin được che dấu
- Khóa: Bên nhận có **1 cặp** khóa (k_{UB} , k_{RB})
- Mã hóa (encrypt-E): $c = E(k_{UB}, m)$
 - Là hàm ngẫu nhiên
- Giải mã (decrypt): $m = D(k_{RB}, c)$
 - Là hàm xác định
- Tính đúng đắn: $D(k_{RB}, E(k_{UB}, m)) = m$
- Nếu hệ mật mã KCK an toàn trước tấn công KPA thì cũng an toàn trước tấn công CPA

77

77

Sơ đồ nguyên lý (tiếp)

78

78

Một ví dụ - Hệ mật RSA

- Sinh khóa:
 - Chọn p, q là hai số nguyên tố
 - Tính $n = p \times q$, $\Phi(n) = (p-1) \times (q-1)$
 - Chọn e sao cho $\text{UCLN}(\Phi(n), e) = 1$; $1 < e < \Phi(n)$
 - Tính d sao cho $(e \times d) \bmod \Phi(n) = 1$; $1 < d < \Phi(n)$
 - Khóa công khai : $k_U = (e, n)$
 - Khóa riêng : $k_R = (d, n)$
- Mã hóa : $c = m^e \bmod n$
- Giải mã: $m = c^d \bmod n$

79

79

Một ví dụ - Hệ mật RSA

- Sinh khóa:
 - Chọn $p = 5, q = 11$
 - Tính $n = p \times q = 55$, $\Phi(n) = (p-1) \times (q-1) = 40$
 - Chọn e sao cho $\text{UCLN}(\Phi(n), e) = 1$ và $1 < e < \Phi(n)$
VD: $e = 7$
 - Tính d sao cho $(e \times d) \bmod \Phi(n) = 1$, $1 < d < \Phi(n)$
 $d = 23$
Cặp khóa : $k_U = (7, 55)$, $k_R = (23, 55)$
 - Mã hóa: $m = 6 \rightarrow c = m^e \bmod n = 6^7 \bmod 55 = 41$
 - Giải mã: $c = 41 \rightarrow m = c^d \bmod n = 41^{23} \bmod 55 = 6$
- Nếu kẻ tấn công có k_U , làm thế nào để tính k_R ?

80

80

Độ an toàn của RSA

Date	Minimum of Strength	Symmetric Algorithms	Factoring Modulus	Discrete Logarithm Key	Group	Elliptic Curve	Hash (A)	Hash (B)
2010 (Legacy)	80	2TDEA*	1024	160	1024	160	SHA-1** SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512	SHA-1 SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
2011 - 2030	112	3TDEA	2048	224	2048	224	SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512	SHA-1 SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
> 2030	128	AES-128	3072	256	3072	256	SHA-256 SHA-384 SHA-512	SHA-1 SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
>> 2030	192	AES-192	7680	384	7680	384	SHA-384 SHA-512	SHA-224 SHA-256 SHA-384 SHA-512
>>> 2030	256	AES-256	15360	512	15360	512	SHA-512	SHA-256 SHA-384 SHA-512

<http://www.keylength.com>

83

83

Tấn công vào RSA

- Tấn công kênh bên: quan sát quá trình giải mã
 - Phân tích thời gian [Kocher et al. 1997]: quá trình giải mã có thể lộ thông tin về khóa riêng
 - Phân tích mức độ tiêu thụ năng lượng [Kocher et al. 1999]
 - Phân tích tiếng ồn phát ra từ CPU [Daniel Genkin et al. 2013]
- Tấn công dựa vào lỗi tính toán
- Tấn công do sinh khóa không ngẫu nhiên:
 - Giả sử quá trình sinh khóa sử dụng $p_1 = p_2$ nhưng $q_1 \neq q_2 \rightarrow \text{UCLN}(N_1, N_2) = p$
 - Thực tế: 0.4% số lần sinh khóa ra trong giao thức HTTPS gặp lỗi trên

```

x = C
for j = 1 to n
  x = mod(x2, N)
  if dj == 1 then
    x = mod(xC, N)
  end if
return x

```


84

84

42

3.3. Kết hợp mật mã khóa công khai và mật mã khóa đối xứng

- Ưu điểm của mật mã khóa công khai:
 - Không cần chia sẻ khóa mã hóa k_{UB} một cách bí mật
 - Khóa giải mã k_{RB} chỉ có B biết:
 - ✓ An toàn hơn
 - ✓ Có thể sử dụng k_{RB} để xác thực nguồn gốc thông tin (Chúng ta sẽ quay lại vấn đề này trong bài sau)
 - Số lượng khóa để mã mật tỉ lệ tuyến tính với số phần tử (n phần tử $\rightarrow n$ cặp khóa)
- Nhưng...

85

85

3.3. Kết hợp mật mã khóa công khai và mật mã khóa đối xứng

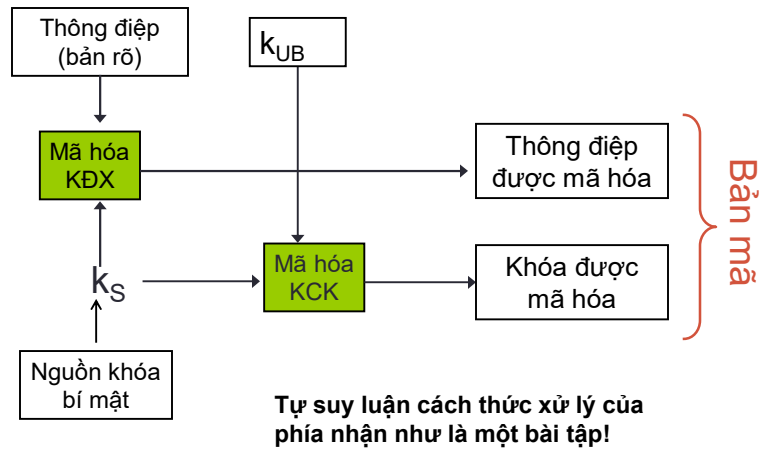
- Hạn chế của mật mã khóa công khai so với mật mã khóa đối xứng:
 - Kém hiệu quả hơn: khóa có kích thước lớn hơn, chi phí tính toán cao hơn
 - Có thể bị tấn công toán học
- Kết hợp 2 hệ mật mã

86

86

Sơ đồ “lai”

- Phía gửi

87

87

Những sai lầm khi sử dụng mật mã

- Lỗi hổng trên HĐH Android được phát hiện vào năm 2013 cho thấy quá trình sinh khóa không đủ ngẫu nhiên
 - Các ứng dụng sử dụng cơ chế mã hóa bị ảnh hưởng, trong đó có các ứng dụng sử dụng Bitcoin để thanh toán
- Lỗi hổng trên Chromebooks: sinh giá trị ngẫu nhiên chỉ có 32 bit thay vì 256 bit
- Coi mật mã là giải pháp vạn năng (những bài sau chúng ta sẽ phân tích kỹ hơn)
- Sửa đổi/Thêm một vài yếu tố bí mật vào giải thuật, hệ mật mã sẽ an toàn hơn
- Sử dụng các hàm ngẫu nhiên của ngôn ngữ lập trình

88

88

Những sai lầm khi sử dụng mật mã

- Không thay đổi giá trị IV(Initial Vector)
- Sử dụng chế độ mã từ điển (ECB)
- Case study: Lỗi sử dụng mật mã trong các ứng dụng Android (2013)
 - Phân tích 11.748 ứng dụng

	# apps	violated rule
48%	5,656	Uses <u>ECB (BouncyCastle default)</u> (R1)
31%	3,644	Uses constant symmetric key (R3)
17%	2,000	Uses <u>ECB (Explicit use)</u> (R1)
16%	1,932	Uses constant IV (R2)
	1,636	Used iteration count < 1,000 for PBE(R5)
14%	1,629	Seeds SecureRandom with static (R6)
	1,574	Uses static salt for PBE (R4)
12%	1,421	No violation

89

89

Một số lưu ý khác

- Chỉ sử dụng thuật toán chuẩn và các thư viện lập trình được phê chuẩn: OpenSSL, Bouncy Castle, Libgcrypt, RSA BSAFE, wolfCrypt
- Nếu có thể, sử dụng các thuật toán mạnh nhất
- Nếu phải sinh khóa từ một giá trị cho trước, sử dụng hàm PBKDF2()
- Sử dụng mật mã theo tiêu chuẩn. Ví dụ: PKCS, FIPS
- Cảnh trọng khi không gian bản gốc là hẹp và chúng có sự khác biệt về kích thước

90

90